

MÜJGÂN CUNBUR

İnci Enginün

Cunbur F. Müjgan (2011)
031070

22 Subat 2014

MÜJGÂN HANIM, MİLLÎ KÜTÜPHANE İLE ÂDETA ÖZDEŞLEŞMİŞ BİR ADDI. MİLLÎ KÜTÜPHANE'NİN KURULUŞ HİKÂYESİ BİR İNSANIN HAYATINI BAŞTANBAŞA ANLAMLI KILMAYA YETER.

İnsanı ve insan ilişkilerin en iyi anlatan şairlerimizden biri olduğuna inandığım Behçet Necatigil'in daima tekrarlamaktan hoşlandığım bir şiiri vardır. "Kitaplarda Ölmek." Şair bu çok etkileyici şiirine şöyle başlar:

Adı, soyadı
Açılır parantez
Doğduğu yıl, çizgi, öldüğü yıl, bitti
Kapanır parantez.

.....
O şimdiki kitaplarda bir isim, bir soyadı
Bir parantez içinde doğum, ölüm yılları.

Yazarlar hakkında ölümlerinden sonra başvuru kitaplarında kalan bundan ibarettir. Bir de eğer okunmaya devam ediyorsa birkaç kitabını ortadadır.

çok az kimse tarafından bilinir ve üzerinde konuşulmazdı. İşini yapar ve işini yapanlarla ya-
kınılardı.

Bu konuyu geçmeden mutlaka söylemem gerekir: Onun kadar vatan ve millet sevgisi yüksek bir kimse nâdir bulunurdu. İliklerine kadar Türk'tü. Milliyetine inan derecesinde bağlıydı. Memleket derdini duymada, vatan duygusunda ve bu vatanın insanlarını sevmeye fevkalâde içliydi. Türk'ün asâ-
letiyile süslenen ve yükselen bir insanlık duygusundaydı. Bütün çalışması, bir bakıma Türklüğü düşüştüğü zayıf durumdan kurtarmak ve memleket çocuklarını kendi büyüklüğünün şuuruna vurdurmak içindi. Bu konuda pek çok örnek yaşanmıştır. Bir örnek vermek isterim. Seçtiğim örnek, Yavuz Bülent Bakiler'e anlattığı, *Türkistan Türkistan* kitabına giren bir Afganistan hâtasıdır:

"UNESCO 1967 yılında, Afganistan'da bir Yazma Eserler Semineri düzenlemişti. Dünyanın birçok ül-

"Kitaplarda Ölmek"te Necatigil insan olarak asil önemli olanı hatırlatır:

Parantezin içindeki çizgi
Ne varsa orda
Ümidi, korkusu, gözyaşı, sevinci
Ne varsa orda.

Yazarların, ömrünü yararlı bir şeye vakfetmiş olanların fanî varlıklarını aramızdan çekildikten sonra onlara kitaplarda bahsedilen ömür işte bundan ibarettir. "Parantezin içindeki çizgi"de onun bütün hayatı vardır; çabaları, unutulmuş, sevinçleri, onu insan yapan her şey. İşte Müjgan Cunbur'la ilgili o parantezdeki birkaç noktayı anlatmak istiyorum.

25 Eylül 2013 tarihinde çok sevip saydığım Müjgan Cunbur (1926-2013) öldü. Hastaydı, zaman zaman

kesinden gelen uzmanlar, başkent Kabil'de toplanmışlardı. On gün süren seminere Türkiye adına ben katılmıştım. Çalıştığımız binanın önünde, seminere katılan delegelerin mensup oldukları milletlerin bayrakları dalgalanıyordu.

Afganistan'da Türkistan'dan göçmen olarak gelmiş Özbek kardeşlerimiz var. Bayrağımızın gönderde dalgalanması, Özbekler arasında büyük bir heyecan doğurmuştu. Gruplar halinde geliyorlar ve bir denizi, efsanelerle yüklü bir dağı veya muhteşem bir manzarayı seyrederek gibi, saatlerce bayrağımızı seyrediyorlardı.

Afganlı dostlarımız, beni Emanullah Han'ın yazık köşküne yerleştirmişlerdi. Geceleri orda kalıyordum. Köşk dediğim de, bizim iki katlı, eli yüzü düzgün Anadolu evlerine benziyordu. Köşk Kabil'in 10 km. kadar dışındaydı.

Bir sabah çok erken saatlerde bir kaval sesiyle uyanırdım. Dışarıda ince uzun, yanık bir kaval sesi vardı. Çağırın, yalvaran, hiçkırın bir kaval sesi. Heyecanla pencereye koştum. Gördüm ki karşımda bir kerpiç

DDEDİ YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

hastahane yatıyor, evinden çıkamıyordu. Kendisini son görüşümde, bana çok iyi görünmüştü. Evden çıkamasa da, bir yardımcıya ihtiyaç duysa da, oturduğu kanepede, kucagında bilgisayarı yine yazıyordu. İri, kahverengi gözleri eski günlerdeki gibi pırıl pırıldı. Canlıydı rahmetli. Geçen Nisan ayında kız kardeşim onu ziyaret etmiş, sadece görmeye yetinmemiş, fotoğrafını da çekmişti. Bizdeki son fotoğrafı odur. Çok iyi görünüyordu. İnsan hayatının sonlu olduğunu bilmek, sevdiklerimizin sonsuza kadar yaşayacakları vehminden bizi uzaklaştırır mı?

Müjgan Hanım'ın adını ilk defa Millî Kütüphane'de Adnan Ötügen'in yardımcısı iken duymuştum. Kendisiyle orada tanıştım. Millî Kütüphane çalışanlarını da bana o tarıtmıştı. Her birini daima saygı ve sevgiyle hatırladığım, bu kütüphaneci arkadaşların çalışmalarıma getirdikleri yardımı hiçbir zaman unutamam. Sakin, yurnuşak şahsiyeti sesine de sinmişti, onun hiç bağıra çağıra konuştuğunu duymadım. Çeşitli işlerim dolayısıyla Ankara gittiğim zaman, gürlütlü ve yorucu günün sonunda onun sakin evinde kalır ve çocuklar gibi rahat uyurdum. Ankara'da bulduğumuz zamanlar, ona komşu olduğumuzu bilmiyordum. Bu son gidişimde Ankara'daki bağlarımdan birinin daha koptuğunu kuvvetle hissettim. Şehirler, semtler, kişilere bağlanmadıkça neyi ifade ederler ki.

duvarın dibinde 70-75 yaşlarında bir dede, benim pencereye bakarak kaval çalıyor.

Dederin bir Türk olduğunu görünce daha çok heyecanlandım. Afganistan'da bin Afganlı arasında bir Özbek Türkünü bir çırpıda bulup çıkarmanız o kadar kolaydır ki!.. Giyindim ve dışarı çıktım. Yaşlı Özbek'in yanına gittim. Kavalını duvara dayadı. Beni derin bir saygı ve sevgiyle selamladıktan sonra sordu:

-Bizim bayrağımızı Kabil'de dalgalandıran o kadınefendi sen misin?

-Benim baba!

Dedim. Sevinli Özbek'in yüreğine bir ateş parçası gibi düşen sözlerini ömrümün sonuna kadar unutamayacağım:

"-O bayrak Türkiye'de dalgalandıkça, biz burada yitip bitmeyeceğiz! Gördüğün gibi ben bir çobanım ve Türküm! Sordum soruşturdum; burda kaldığını öğrendim. Geldim ki, seni kaval sesiyle uyandırayım ve sana süt ikram edeyim."

D224

TÜRK EDEBİYATI SAYI 481

İstanbul 2013 -

Müjgan Hanım, Millî Kütüphane ile âdeta özdeşleşmiş bir addı. Millî Kütüphane'nin kuruluş hikâyesi bir insanın hayatını baştanbaşa anlamı kilmaya yeter. 1987'de emekli olduktan sonra,

Müjgan Cunbur, uzaklara dalarak devam etmişti: "Orada bulunduğum günlerde, o yetmiş beşlik dede her sabah beni kaval çalarak uyandırır ve bana her sabah koyunlarından sağıp getirdiği süttten ikram etti!"

Hiçbir aşırılığı görünmeyen, olanı olduğu gibi kabul eden, hayatını bütün zorlukları içinde dalgalı yaşayıp sivilliklerden uzak duran Müjgan Hanım'ın Türklük meselesindeki tavrı bu misalde gayet nettir.

Yalnız, işinde prensip belliydi: Kendisine başvuran herkesi kimliğine bakmadan güneş gibi ısıtırdı. Bunu nasıl başardığına dair yazının genelinde bazı ipuçları bulunabilir, ama asıl şifreyi bilecek durumda değilim. Onun işi, işe yarar adam yetişmesiydi. Her zaman teşviki de, yönlendirmesi de iş ve çalışmaya çerçevesinde şekillenirdi. Bundan dolayı, çalışmaya, durmadan çalışmaya ve eser vermeye uğraşan dar, ama

ve sonsuza kadar okunup istifade edilecek eserler bıraktı. Maddi varlığını vakfetti. Allah kabul eylesin, mekânınız cennet, makamınız âli olsun. Aşkla bağlı olduğunuz Nebiler ve Veliler komşunuz olsun. Âmin.

LEVENT BAYRAKTAR*

* Doç. Dr., Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Felsefe Bölümü

TÜRK KÜLTÜR HAZİNESİNİN PIRLANTASI BİR BİLGE "DR. MÜJGÂN CUNBUR"

22 Subat 2014

MADEDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Telefonda "-Efendim eski harflerden yeni harflerle yazmama icâzet verdiniz mi? diye sormuştum.."

-"Evet verdim.." demişlerdi..

Ömrümde kendimi çok mutlu hissettiğim özel bir zamanı yaşıyordum...

-"Efendim bilemediğim kelimeler oldu. Lütfettiniz dedim mahcûb bir sesle;

-"Bilmemeniz çok normal çünkü o kelimeler Arapça veya Farsça kökenli. Beis yok. Bakarız, öğrenirsiniz diyerek hem tashih hem de teşvik etmişlerdi. İstanbul Türk Ocağı'nın 1927 Yılı Faâliyet ve Dene-tim Kurulu Raporu'nu eski harflerden yeni harflerle yazmıştım; Türk Ocakları ve Ocağın yayın organı *Türk Yurdu dergisi* ile özel olarak ilgilenmekteydiler.

Dr. Müjgân Cunbur Hanımefendi'nin *Türk Yurdu* dergisinde ilk makalesi 1959 yılının Aralık ayında "*Yunus Emre ve Gülşehrî*"¹ başlığıyla yayımlanmış; bu kuruluşlara ilgisi yaşadığı sürede eksilmeden devam etmişti. Son makalesi de yine *Türk Yurdu* dergisinde ve 2012 yılının Ağustos sayısında "*Mevlânâ'nın Eserlerinde Türklük Bilinci*"² başlığıyla yayımlanmıştır. Bu makalede dahil olmak üzere *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanmış 12 adet makalesi bulunmaktadır. "Mevlânâ'nın Eserlerinde Türklük Bilinci" makalesi için; "-Benim *Türk Yurdu*'na borcumdu çok şükür edâ ettim..." demişlerdi. Aslında *Türk Yurdu* için son bir yıldır röportaj yapmayı hem Genel Yayın Müdürümüz Prof. Dr. M. Çağatay Özdemir hem de Yayın Kurulu üyemiz Ömer Özcan

Bey'lerin çok arzu etmelerine rağmen -sağlık sorunları nedeniyle- gerçekleştirilememiştir.

Dr. Müjgân Cunbur Hanımefendi'nin *Türk Yurdu dergisinde* yayımlanan yazılarının dökümü şöyledir:

- "Yunus Emre ve Gülşehrî", Aralık 1959,
- "Dede Korkut Oğuznamelerinde Kadın", Şubat 1960,
- "İlk Türk-Osmanlı Şeyhülislâmı Molla Fenârî", Nisan 1960,
- "Yunus'tan Bir Şiir ve Beşerî Aşk", Mayıs 1960,
- "Çelebî Halife'nin Yeni Alınan Altı Manzum Eseri", Temmuz 1963,
- "Mevlânâ'nın Çevresindeki Kadınlar", Temmuz 1964,
- "Fuzûlî'nin Şiirlerinde Adalet", Ekim 1965,
- "Yunus Emre'nin Gözüyle Yurt ve Tabiat", Ocak 1966,
- "Türk Ocakları'nın ve Türk Yurdu'nun Yayımladığı Birkaç Dergi Üzerine", Kasım 1992,
- "Atatürk Milliyetçiliği", Aralık 2000,
- "Atatürk ve Türkçe", Şubat-Mart 2001,
- "Mevlânâ'nın Eserlerinde Türklük Bilinci", Ağustos 2012.

Burada bir noktaya dikkat çekmek isterim. Yukarıda arz ettiğim makaleler sadece *Türk Yurdu* dergisinde yayımlanmış olanlardır; Dr. Müjgân Cunbur Hanımefendi'nin Türk kültürüne ilişkin yayımlanan bilebildiğimiz kitaplar ve yayıma hazırladığı eserler hariç 290 kadar makalesi bulunmaktadır. Yayımlanan kitap ve makaleleri ayrı bir araştırma konusudur.

Kendilerinin bize anlattıkları şekliyle yazı hayatında da -ilk yazılarında- Yunus Emre'yi konu olarak almış; yıllar sonra Eskişehir'de kurulan Yunus Emre Kültür Vakfına kurucu üye olmuştur. Yunus'un kemiklerinin Sarıköy'de bulunan anıt kabre taşınmasında tanık olarak bulunmuştur.

Müjgân Cunbur Hanımefendi'nin -çocukluğundan kalan- bizlere anlattığı Yunus Emre ile ilgili bazı yazarların da yazılarında kaynak göstermeden kullandığı güzel bir anısı vardır:

"Bugün Yunus Emre köyü adını taşımakta olan Sarıköy, Ankara-İstanbul demiryolu üzerinde küçük bir duraktı. Trenler bu duraktan geçerken uzun uzun düdüklarını çalarlardı. Gece karanlığında bu sesleri,

D 387

MÜJGÂN HANIM'IN RÜYASI
VE İSMAİL SAİB HOCA'NIN KİTAPLARI

Dursun Gürlek

MÜJGÂN HANIM, GEREK MESLEĞİNDEKİ BAŞARISIYLA, GEREKSE KALEME ALDIĞI CİDDİ
VE KIYMETLİ ESERLERİYLE İSMAİL SAİB SENCER, ALİ EMİRİ EFENDİ, NECATİ LUGAL
GİBİ ÜNLÜ KÜTÜPHANECİLERİMİZE ÇOK BENZİYORDU.

Bizim neslin eserlerini büyük bir zevkle okuduğu, çeşitli dergilerde yayınlanan makalelerini titizlikle takip ettiği kadın yazarlardan biri de geçen ay Rahmet-i Rahman'a uğurladığımız Müjgân Cunbur'du. Müjgân Hanım, kalemin hakkını veren bir yazar olmakla birlikte daha çok "kütüphaneci" olarak tanınıyordu. Milli Kütüphane'nin uzun yıllar müdürlüğünü de yaptı. Milli Kütüphane'nin onun döneminde altın yıllarını yaşadığını hiç tereddüt etmeden söyleyebiliriz. Çünkü burada gerçekleştirdiği ilim ve kültür faaliyetleriyle kütüphaneyi bir nevi akademiye, sohbet meclisine dönüştürdüğü gibi, candan ilgisiyle de kalem tutan nice insanın gönlünü kazandı.

Müjgân Hanım, gerek mesleğindeki başarısıyla, gerekse kaleme aldığı ciddi ve kıymetli eserleriyle İsmail Saib Sencer, Ali Emiri Efendi, Necati Lugal gibi ünlü kütüphanecilerimize çok benziyordu. Bu meşhur kitabiyat bilgilerini gibi, Müjgân Hanım da bir nevi kütüphanedeki kütüphaneydi. Siz ona canlı kitap veya ayaklı kütüphane de diyebilirsiniz.

İSMAİL SAİB EFENDİ'NİN HATIRLATTIKLARI

Müjgân Cunbur

Geçen yüzyılın ortalarına doğru kaybettiğimiz büyük alim ve kitap dostu İsmail Saib Sencer'i hayattayken tanımam nasip olmadı. Onunla manevi dostluğumuz, ölümünden sonra, Ankara

Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne satılmış olan İsmail Saib yazma eserler koleksiyonu ile başladı.

Fakülte'deki öğrencilik yıllarımda kütüphanede çok değerli yazma eserlerin bulunduğu bir

Bilhassa yazma eserler konusunda derin bilgiye sahipti. Türkiye'nin ünlü koleksiyonerlerinden veya onların varislerinden intikal eden hazineler değerindeki eserleri, bilhassa yazmaları tanzim ve tasnif etme hususunda tam bir maharet sahibiydi. Yani o kitapların hem uzmanı, hem de aşığıydı. Müjgân Hanım'da aşk da vardı, meşk de... Telif eserleri gibi, yayına hazırladığı Osmanlıca kitaplar da kültür dünyamız için büyük bir kazançtır. Mesela Gelibolulu Mustafa Âli'nin 1587'de yazdığı *Menakıb-ı Hünerveran* isimli eserini büyük bir titizlikle yayına hazırladı. Yazı medeniyetimiz hakkında en önemli kaynaklardan kabul edilen ve 1982'de Kültür Bakanlığı'na neşredilen bu eserin ikinci baskısı Aralık 2012'de Büyüyenay Yayınları tarafından yapıldı. Telif eserleri serisinden son kitabı ise Türk Kadınları Kültür Derneği tarafından Ocak 2011'de yayınlanan *Osmanlı Dönemi Türk Kadın Şairleri*'dir.

Ne hazindir ki, Müjgân Cunbur'un ölüm haberi medyamızın hiç ilgisini çekmedi. Sadece *Star* gazetesinin kültür sayfasında kısa bir haber yayımlandı.

Doğrusu haksızlık etmek istemem. Müjgân Hanım'ın vefatı dolayısıyla birkaç köşe yazısı da yayımlandı. Prof. İber Ortaylı, Namık Açıkgoz ve Murat Bardakçı'nın yazıları benim görebildiklerim. Bilhassa Sayın Ortaylı'nın *Milliyet*'in Pazar ekinde çıkan "Bu Ülkeden Bir Müjgân Hoca Geçti" başlıklı yazısı ilgimi çekti, ama bu yazıda "İbnülemin Mahmut Kemal gibi kimseleri beğenmez" cümlesinin garibime gittiğini söylemeliyim. Söz konusu beğenmeme hakkı, daha sonraki satırlardan da anlaşıldığı gibi, Müjgân Hanım'a ait değil, İbnülemin'e ait olsa gerek. Sayın Ortaylı'nın gayet iyi bildiği gibi, Üstad nev'i şahsına münhasır bir insandı ve kolay kolay kimseyi beğenmezdi. Bu vesileyle İbnülemin Mahmut Kemal'in *Son Asır Türk Şairleri* isimli "muhalled" eserinin birinci cildini merhume Müjgân Hanım'ın yayına hazırladığını ve bu eserin, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları arasında, 1999'da yayımlandığını da hatırlatmış olayım. Sunuş yazısında Müjgân Hanım'ın İbnülemin Bey'i nasıl tanıdığını dile getiren satırlarını her iki büyüğümüze de rahmet vesilesi olması için naklediyorum. Müjgân Hanım diyor ki:

"*Son Asır Türk Şairleri*'nin ilk cildini hazırlama görevi verilen bu satırların yazarı da, Prof. Çavuşoğlu gibi, İbnülemin Mahmut Kemal Beyi tanımak imkânını bulmuştu. Doktora tezini hazırladığı sırada, tek nüshası merhumun kütüphanesinde bulunan bir yazma eseri görüp bu eserdeki iki beyti basılışıyla mukabele etmek istenmişti. İlk müracaatında kitapların bulunduğu dairenin kapısından, merhumun içerden gelen tiz ve öfkeli sesiyle 'Söyleyin o kıza, gidip yemeğini pişirsin, bulaşıklarını yıkasın, burada onun okuyabileceği kitap yok!' diye azarlanarak geri dönmek zorunda kalmıştı. İkinci müracaatı, Hocası Prof. Necati Lugal'ın sayesinde müsbet

olarak sonuçlanmış, ancak Prof. Lugal, merhumun 'Hocazadem' iltifatıyla ve saygıyla karşılarken, genç doktora adayına öptürmek için el uzatılmamıştı. Prof. Lugal durumu anlatmış, eserinin kısa bir süre incelenmesi için müsaade isteyince, 'Bakalım okuyup anlayabilecek mi?' diye genç kız, önce bir Nabi Divanı yazmasından bir gazel okuyup şerh ederek imtihan olunduktan sonra, eseri görebilmiş ve kan ter içinde notlarını almıştı. Arada İbnülemin Mahmut Kemal Bey'in 'Ne çabuk buldu da yazıyor bile' dediğini, kan ter içinde ayrılırken elini uzatmasıyla öptürmeden çekmesinin bir olduğunu, odadan ayrılınca da, öfkesini huzurda bulunan genç beylerden çıkardığını, 'Ev işleri yapması lazım gelenler çalışıyor, siz çalışmıyorsunuz' diye bağırıldığını hatırlamaktadır."

Şimdi asıl söylemek istediğim konuya geleyim: Efendim, bendeniz Müjgân Hanım'ın Bayezid Devlet Kütüphanesi'nin kırk yıllık hafız-ı kütübü (müdürlü) ve büyük kitabiyat bilgini İsmail Saib Sencer'in Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne intikal eden yazma eserler koleksiyonunu tasnif ederken ilginç bir rüya gördüğünü, yıllar önce Millet Kütüphanesi'nin kademi müdürü Mehmet Serhan Tayşi Bey'den birkaç defa dinlemiştim. Merakımı mucip oldu ve bundan birkaç sene önce telefon ederek bu konuda birkaç satır yazıp yazamayacağımı sordum. Ben zât-ı âlinizi tanıyorum ve yazılarınızı zevkle okuyorum, tabii ki yazarım cevabını verdi. Çok kısa bir süre sonra, dosya kâğıdıyla beş sayfalık bir yazı gönderdi. "İsmail Saib Efendi'nin Hatırlattıkları" başlığıyla kaleme alınan ve ilk defa yayınlanacak olan bu makalenin kültür tarihimiz için büyük bir önem taşıdığına inanıyor, vesile-i rahmet olmasını dileyerek takdim ediyorum. ■

üç kapıdan geçildikten sonra büyük bir odanın ortasında, bu eserler büyüklü küçüklü yedi tepe halinde yığılmış duruyorlardı. Bu eserlerin yer alması gereken raflar ise boş ve bir kısmı bir kenara istif edilmişlerdi. Bir köşede de büyük bir tartı aleti duruyordu.

Benden istenen yazma eserleri düzenleyip yararlanabilir bir duruma getirmemdi. Şaşkınlığıma ilkokul öğretmenimden dinlediğim vicdan borcu dersi yetmişti.

Ay sonu maaş alacaktım. Bu devlete karşı borçlanmam demektir. Bu borcu ödemem için de çalışmam gerekti.

Yerden beş altı yazma eseri alıp öndeki odaya geçtim. Bir ayağı kırık masaya kalorifere dayayıp kitapları kanşturmaya başladım. Daha önceden kimden satın aldıkları kaydolunup mühürlenerek numaralandırıldıklarını gördüm. Hiç unutmam ikisi Raif Yelkenci'den, biri Mustafa Çon'dan

satın alınmıştı. Üç tanesinde İsmail Saib Efendi'nin üç mirasçısının adlarının ilk harfi olan İHD damgası ve cildinde küçük bir etikete yazılmış numara vardı. Ön odaya getirdiğim ikinci kucak kitapta İHD damga kitapların sayıca arttığını gördüm. Önce bunların ayrıntı yapmam gerektiğini düşünererek çalışmaya başladım.

Kitaplarla aranızda sanki bir dostluk kurulmuştu, herhalde bir acemiye yardımcı olmaya karar

Okuyucu Mektupları / Reader Letters

Dr. Müjgan Cunbur'un Anısına

0634

22 Şubat 2014

In Memory of Dr. Müjgan Cunbur

Tuncel Acar*

YAYIMLANDIKTAN
GELEN DOKÜMAN

Öz

Milli Kütüphane'nin eski başkanlarından Dr. Müjgan Cunbur'un vefatı nedeniyle kaleme alınan anı yazısıdır.

Anahtar Sözcükler: Müjgan Cunbur; milli kütüphane

Abstract

This is a memory article which is written for death of former chair of Turkish National Library Dr. Müjgan Cunbur

Keywords: Müjgan Cunbur; National Library

Ulu önder Mustafa Kemal ATATÜRK'ün Türk kadını için söylediği şu tespit ile yazıma başlamak istiyorum:

“Dünyada hiçbir milletin kadını, ben Anadolu kadınından fazla çalıştı, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte, Anadolu kadını kadar emek verdim diyemez. Erkeklerden kurduğumuz ordumuzun hayat kaynaklarını kadınlarımız işletmiştir. Çift süren, tarlayı eken, kağnısı ve kucağındaki yavrusu ile yağmur demeyip, kış demeyip cephenin ihtiyaçlarını taşıyan hep onlar, hep o yüce, o fedakâr, o ilahi Anadolu kadını olmuştur. Bundan ötürü hepimiz bu büyük ruhlu ve büyük duygulu kadınlarımızı, şükranla ve minnetle sonsuza kadar aziz ve kutsal bilelim.” (30 Mart 1923 Vakıf Gazetesi).

Gerçekten de Türk kadını, Türkiye Cumhuriyeti'nin kültür yaşamındaki değerlerin yeniden kazanılmasında, öğretilmesinde ve yaşatılmasında dünyada bir benzeri daha görülmemiş fedakârlığı, cefakârlığı ve basireti ile öncü olmuştur. Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin aydınlık yüzleri olan Türk kadınları, Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasında tartışmasız üstün kahramanlık göstermiş; çağdaşlığa, ilme ve sanata açılan penceremizin de yüz akı olmuşlardır.

Atatürk devrimleri ile seçme ve seçilme hakkını Avrupa'dan önce kazanmış olan Türk kadını, Türk toplumundaki köklü değişimlerin benimsenmesinde en az erkekler kadar başarılı olmuş ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesini temsilde kısa zamanda olağan üstü başarı göstermiştir. İşte bu başarının mimarlarından birisi de 25 Eylül 2013 tarihinde kaybettiğimiz değerli hocamız ve mesleğimizin duayenlerinden Sayın Dr. Müjgan Cunbur Hanımefendidir.

* Milli Kütüphane Eski Başkanı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Müşaviri. e-posta: ta.focus@gmail.com

MÜJGÂN ABLA

Müjgân Üçer

MANEVİYATI ÇOK GÜÇLÜYDÜ; HÂL VE KAL EHLİYDİ. İNSANLARA ÇARELER BULUR, YARDIM EDER, MORAL VERİR VE "SIKINTILARINIZI, ÜZÜNTÜLERİNİZİ BOHÇALAYIN VE KERİMLERİN KAPISINA KOYUN, ONLAR HALLEDERLER," DERDİ.

Folklorumuzdan eski ve yeni edebiyatımıza, kültür tarihimize, kütüphanecilik hayatımıza, arşiv ve bibliyografyadan kadın yazarlara kadar çok geniş bir alanda eser veren Dr. F. Müjgân Cunbur, 24 Eylül sabahı Ankara'da emneti teslim etti. Unutulmayacak hizmetleriyle üzerimizde hakları bulunan bu büyük kadın, "pırlıtlı bir portre" olarak daima yaşayacak.

Müjgân Cunbur adını ilk defa, üniversite öğreniminin sırasında, 1962 yılında, İ.Ü. Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Enstitüsü'nde, hocam Prof. Dr. Bedi N. Şehsuvaroğlu'nun Millî Kütüphane Müdürlüğü'ne yazdığı resmî bir yazıda gördüm. Hocamız, kütüphanedeki bir kitap hakkında bilgi istiyordu. Bu resmî yazıda dikkatimi çeken müdire hanım adanmıştı: Müjgân Cunbur. Keşke bu mektubu ona bir kuş gibi uçarak götürebilsem, onunla tanışabilseydim. Yıllarca kendisiyle karşılaşmayı hayal ettim.

1975 yılında İstanbul'da toplanan I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi'ne bir tebliğle katılmıştım. Bu vesileyle Müjgân Cunbur'u ve kongreye katılan pek çok bilim insanını tanımak nasip oldu. Müjgân Ablamızın "Ahi Gelenek ve Görenekleri Üzerine" başlıklı tebliğini ilgiyle dinlemiş ve çok şey öğrenmiştim. Kurşunkalemle teksir kâğıdına düzgün el yazısıyla not aldığı bilgileri metinden okumayıp kendisinden çok şey öğrendim. Sivas'a döndüğümde de mektup yoluyla irtibatımız devam ediyordu. Ankara'ya çeşitli vesilelerle gittiğimde kendisini işyerinde veya evinde mutlaka ziyaret ederdim.

"Gönlü kirini yumak için" çok az yemek yerd. Hayatına dair çok konuşmazdı, ayağındaki rahatsızlığından hiç şikâyet etmedi. Ameliyat olması gerekirken işleri, çalışmalarını ve toplantılarını sebebiyle

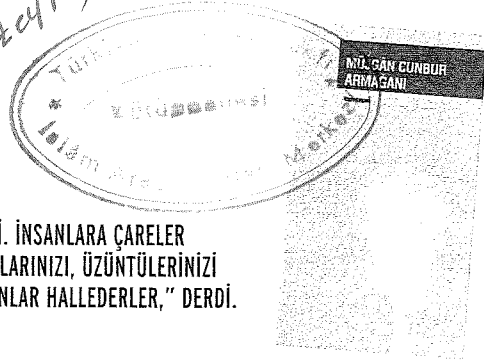
ameliyata vakit bulamadığını, hekimin, işlere ara vermesi tavsiyesine de uzun müddet uymadığını anlatmıştı. Görüşmelerimizden birisinde bekleğinde kendisini kucağına alan Kenan Rifâi Büyükkaksoy'un, kirpiklerinin uzunluğu dolayısıyla adını "Müjgân" koyduğunu söylemişti. "İstanbul'da kimsem kalmadı, annemin tâc-ı Rifâi yüzüğü bana yadigar!" demişti. Annesinin tevazu sahibi olduğunu, Fransızca bildiği halde bunu babasının yanında hiç söylemediğini, lise öğrenciliğinde bir gün ders çalışırken annesinin Fransızca bildiğini tesadüfen öğrendiğini anlatmıştı. Ankara Kız Lisesi'nde okurken felsefe-mantık öğretmenleri olan eğitimci, yazar ve milletvekili Tezer Taşkıran Hanım'dan da (1907-1979) "Müstesna bir hocaydı, benü en çok etkilemiş üstün bir insandı" diye övgüyle bahsettiğini hatırlıyorum. Pilot olan nişanlısını bir uçak kazasında kaybettiğini de başka bir vesileyle söylemişti.

Müjgân Abla örgü de örerd. Annesi de çok zarif ve güzel Türk işi işlemiş, ondan kalan işlemleri müzeye vermiş. Kendisinin son işlemesi ise yarım kalmış.

Maneviyatı çok güçlüydü; hâl ve kal ehliydi. İnsanlara çareler bulur, yardım eder, moral verir ve "sıkıntılarınızı, üzüntülerinizi bohçalayın ve kerimlerin kapısına koyun, onlar hallederler," derdi. Ahmed-r-Rifâî hazretlerinin "Dünyada ne çok üzülecek ne de çok sevinecek bir şey vardır" sözünü ondan duymuştum. Müjgân Abla ile millî kültürümüzün bütün meselelerini konuşurduk. Tasavvufî konular ve kitaplara derkenar edilmiş bilgece sözler hakkında uzun uzun konuştuğumuzu hatırlıyorum. Onun bir kitapta gördüğü "Okumak devâ, anlamak şifâ" sözü hafızama bu sohbetler sırasında yerleşmişti.

1986 yılında düzenlenen "Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu"nda katılımcılardan

22 Subat 2014

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

D224

bir Tokat'taki M. 1314 tarihli Sentemur Türbesi'nde yatan kişinin Sengtemur olabileceğini söylemişti. Dr. Emel Esin Harum da, 1985 yılında kendisine refakat ettiğimiz Sivas, Divriği, Tokat, Niksar ve Amasya gezilerinde bu türbede medfun şahsın adını Sentemur olarak okuduğunu söylemiştim. Katılımcının "Sengtemur" ısrarı üzerine akşama doğru, dar vakitte, Müjgân Abla ve ilgilenen kişilerle birlikte türbeye gittik. Müjgân Ablamızın kesin olarak "Sengtemur" olarak okuması üzerine, katılımcı ısrarından vazgeçmiş, böylece bir hatarın önüne geçilmişti.

Müjgân Abla, "Yunus Emre Sevgi Yılı" dolayısıyla, konferans için 15 Ocak 1991 günü Sivas'a geleceğini bildiren mektubunda şöyle yazıyordu: "(...) Bu yıl galiba ben, Yunus'la birlikte nefes alacağım. Bu ay yalnız Ankara'da üç konuşmam var. Yunus konuşmalarına geçen ay, Yugoslavya'da başladım. Priştine ve Prizren intibalarını inşallah geldiğimde naklederim. (...) "

15 Ocak günü kendisini Sivas otobüs terminalinde karşıladık. Ayağının tozu ile yazmaların bulunduğu bir ihtisas kütüphanesi olan Ziyabey Kütüphanesi'ne gittik. Burada yazmaları inceledi. İlk Fatîha'yı Hz. Şemseddin Sivasî'ye okudu ve onun kitaplarını sordu. Şemseddin Sivasî'nin, Zile Kütüphanesi'nde *Gülşen-Âbâd* adlı bir eserini gördüğünü, çiçeklerin Hakk'î buluşlarının anlatıldığı bu eserin daha sonra orada olmadığını öğrendiğini üzümlere anlatmıştı. Ziyabey'de, bir yazma üzerinde, Sivas'ın kadim Sarhatipzâde ailesinden Numan Sabit (1696-1768-) 'in ziyaret hatırası olarak bir kitabın üzerine yazdığı şu beyti de bizlere okumuştum:

*Bunu yazdım yadigar olmak için
Her okuyan bir dua kılmak için*

Sivas'ta kış hükmetti sürdürüyordu ve o gün hava çok kapalıydı, "Abdülvahab Gazi yüzünü göstermedi, Konya'ya da Mevlânâ'dan başka bir konu için gitsen, o da yüzünü göstermez!" demişti. Buradan Sivas Kongre Müzesi'ne gittik. Ertesi gün verdiği "Yunus Emre'ye Genel Bir Bakış" konulu konferansına "Barışa çok ihtiyacımız var" cümlesiyle başlamıştı. Çünkü o gün ABD-İrak Savaşı'nın başlamak üzere olduğu gündü. İlgiyle dinlenen konuşmasında Müjgân Abla, Yunus'la görüşümüzü yınkadı. Newyork'ta Birleşmiş Milletler Kütüphanesi'nin açılış sempozyumuna katılan tek hanım kütüphanecisi olduğumu, iki hanımın gönüllü olarak kendisine mihmandar olduklarını, toplantıda Birleşmiş Milletler koro ve orkestrasının Yunus Emre'nin "Şol cennetin

irmakları..." ilahisine başladıklarında gözlerinin dolduğunu, tüylerinin diken diken olduğunu, bu terennüm vesilesiyle İran delegesinin "Yunus dünyayı bir kere daha fethetti" dediğini de söylemişti.

Müjgân Abla'yı I. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Sempozyumu'na (22-24 Ekim 1998) katılmak için Ankara'ya gittiğimde de ziyaret etmiştim. Tebliğimin konusunu sorup okumamı istemişti. "Pir Sultan Kimin?" başlıklı tebliğimi sonuna kadar dikkatle dinledi. "Anadolu'da hangi taşla vurulsa Hüseyin'den ses verir" cümlesini söylediğimde gözlerinin dolduğunu ve ağladığını görünce, ben de ağlamaya başladım. Ertesi gün Gazi Üniversitesi'nde yapılan toplantıda, tebliğimi okurken bir gün evvelki olayı aynen yaşadım.

Müjgân Abla inanılmaz bir hafızaya sahipti. Öğrencilerinin adını on gün içinde öğrenir ve hiç unutmazdı. Türkiye'deki yazmaları ve ünik eserleri çok iyi bilirdi. Bana hazırlanan armağan kitabı için Bedri Dilşad'ın *Murâdnâme*'si hakkında "Murâdnâme ve Müsîkî Bölümü" başlıklı çalışmasını vaktiyle bir konuşma metni olarak hazırladığını belirterek mektupla göndermişti. Bedri Dilşad'ın kendi hatıyla yazdığı (M.1404-5) tek nüsha eser olan *Murâdnâme*'yi, merhum Fahri Bilge'nin varislerinden satın alarak Millî Kütüphane'ye kazandıran o idi. Yaptığı önemli işlerden bile bahsetmezdi, bilenler bilirdi. Daima tevazu sahibi idi. Millî Kütüphane'de, Türk müziği ve kitap bezeme sanatlarına da sahip çıkmıştı. Millî Kütüphane'ye yaptığı hizmetleri için sadece "Adnan Ötügen'e bir taş da ben koydum," demişti.

Son bir yıldır telefonla bile konuşamıyorduk. Son konuştuğumuzda bana kendisine yazdığım mektupları göndereceğini söyleyerek, bunları ilderde çocuklarımızın yayımlayabileceğinden bahsetmişti. Adresimi, bakıcısı hanıma yazdırmıştı. Ancak mektuplar gelmedi, ben de hastalığımda onu üzmemek için sormadım. Ankara'ya gidip ziyaret etmeyi çok istedim, ama sıra dağları aşamadım. Çok bilgili, çalışkan, milletine, menleketine dostlarına vefalı, Türkçe düşünen bir büyüğümüzüzdü. O hiç boş durmadı. Bitmez tükenmez bir sabırla daima çalıştı. Çalışanlara, araştırmacılara önder ve örnek oldu. Hatırası daima yaşayacak olan ve sahasında unutulmayacak hizmetler yapan Dr. Müjgân Cunbur'un vefatı, ilim dünyamız için çok büyük bir kayıptır.

Muazzez ve muhterem ablamız Dr. Müjgân Cunbur Hanımefendi'ye, Yüce Allah, sonsuz hazinesinden ganî ganî rahmetler eyesin. Hatırasını taziz ediyor, yakınlarına, dostlarına sabr-ı cemil niyaz ediyorum. ■

Lütfâ mazhar kütüphaneci: Müjgân Cunbur

6033039

Süveyda Aktürk

Fatma Müjgân Cunbur, ömrünü kitaplara ve daima vermeye adanmış, meslek hayatı boyunca aldığı maaşın hakkını vermek için fazla çalışmış, bir kez tozunu yuttuğu, sıhrine kapıldığı kitaplardan ömrünce ayrılmamış, geçmişi bugüne taşıyan bir köprü insan.. Hayattayken onunla bir kez temas edenler, onun çalışmaktan yorulmayan iradesine, emekli olduktan sonra dahi Milli Kütüphane ziyaretlerinde, ezbere bildiği kitaplarla okuyucuya yardımcı olmaktan geri durmayışına şahit oldular. Milli Kütüphanede bulunduğu zaman, mütevazı bir kütüphane, edebiyat toplantılarının yapıldığı bir akademi, musiki meşk edilen bir konservatuvar; kültür sohbetlerinin yapıldığı bir kültür merkezi ve aynı zamanda Süleymaniye Kütüphanesi'nden sonra Türkiye'nin en büyük ikinci 'Türkçe el yazmalarına sahip' kütüphanesi haline gelmişti. 25 Eylül 2013'te kaybettiğimiz, yaşayan, nefes alan bir kütüphane misali bir hayat süren Müjgân Cunbur'un hayatından bir koridor açarak ilme ve kitaplara adanmış bir iradenin peşinde kendimize notlar devşiriyoruz.

Rahmete muhatap olmak

Müjgân Cunbur, 12 Ocak 1926 yılında, İstanbul'un Fatih semtinde, bir medrese insanı olarak hatırladığı büyükbabasının evinde dünyaya geldi. Babası, Fişek Fabrikası ustabaşlarından Mudumulu Salih Cunbur, annesi Seniye Vacide Hanım'dır. Makine Kimya Kurumu'nda Fişek Fabrikası ustabaşısı olan babası Salih Bey'in, Atatürk'ün davetiyle üretimde kullanılacak tezgâhların İstanbul'dan Ankara'ya getirilmesinde ve silah üretiminde görev yapması üzerine Ankara'ya taşınırlar. Doğuştan bir eli ve bir bacağı rahatsız olan

Müjgân Cunbur, küçük yaşlardan itibaren ameliyatlara imtihan olur. Kendisini idrak ettiği ilk yılları akabinde bedeni anızlarını fark ederek derin bir elemine içine düşer. Her yağmur yağdığında evdeki büyükler "rahmet yağıyor" derler. Müthiş bir idrakle kendi küçük bedeninin de bu rahmetten istifade etmesi gerektiğini düşünür. Her yağmur yağdığında evin damının kapısını açar ve yüksek sesle kendisi için Allah'tan şifa ister.

Ankara'da, Perşembe günleri mutad olarak Atatürk Orman Çiftliği'ne ailecek pikniğe giderler. Yine piknikte oldukları bir gün, Atatürk de oradadır, piknik yapan aileleri görünce çocuklarını yanına çağırır. Atatürk, Müjgân Cunbur'a büyüdüncü ne olmak istediğini sorar. Müjgân Cunbur, arkeolog olmak istediğini söyler. Atatürk, arkeoloğun ne yaptığını sorar, İstanbul'dayken annesiyle müzeye gittiği için hazırlıktır küçük Müjgân bu soruya; yeri kazıyorlar, yerden bir şeyler çıkartıyorlar ve sonra müzede sergiliyorlar, ben de onlardan olacağım diye cevap verir. Atatürk de bunun

üzerine babasına, "Salim Usta sen bu kızı okut" der. Belki bu söz hayat düsturu olur Müjgân Hanım'ın ve kendini okumaya ve okutmaya vakfeder.

Lütfâ mazhar olmak

İl-öğrenimine Ankara Dumlupınar İlkokulu'nda Mehmet Akif'in İstiklal Marş'ını yazdığı odada başlar, Ankara Kız Lisesi Fen şubesinden mezun olur. Aslında kendisinin doktor, fizikçi veya kimyacı olması beklenmektedir. O da beklentiler doğrultusunda Fen Fakültesine gi-

